

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 106b/2018

privind interpretarea unor prevederi din Constituția Republicii Moldova

CHIȘINĂU

6 septembrie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 20 iulie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe data de 6 septembrie 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. Pe 20 iulie 2018, dnii Tudor Deliu, Maria Ciobanu, Iurie Țap, Lilian Carp, Grigore Cobzac și Vadim Pistrinciuc, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, i-au adresat Curții Constituționale o sesizare prin care solicită interpretarea articolelor 1 alin. (3), 2, 7, 23 alin. (2), 38, 39, 53 alin. (1), 54 și 56 din Constituția Republicii Moldova, ridicând următoarele probleme:

1) Pot fi declarate nule alegerile de către instituțiile statului care au această competență în lipsa unor criterii fixe, stabilite de lege?

2) Sunt încălcate dreptul de vot, dreptul de a fi ales și dreptul de a participa la administrarea treburilor publice în cazul în care alegerile sunt declarate nule în lipsa unor criterii expres prevăzute de lege?

3) Pot fi declarate nule alegerile de către instanța de judecată din oficiu, în lipsa unei cereri motivate și însoțite de probe?

2. De asemenea, autorii sesizării i-au solicitat Curții Constituționale să constate încălcările normelor și principiilor constituționale pretins a fi comise de către instanțele de judecată și de către Comisia Electorală Centrală atunci când au infirmat legalitatea alegerilor locale din municipiul Chișinău, care au avut loc pe 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul al II-lea).

3. Prin aceeași sesizare, autorii i-au cerut Curții să menționeze în hotărârea sa care sunt fraudele electorale și criteriile care pot conduce la declararea nulității alegerilor.

4. Mai mult, autorii sesizării au solicitat constatarea inacțiunii autorităților executive și legislative în privința executării adreselor Curții Constituționale adoptate odată cu Hotărârea nr. 34 din 13 decembrie 2016, precum și stabilirea modului de executare a concluziilor care rezultă din aceste acte.

B. Legislația pertinentă

5. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

[...]”

Articolul 66

Atribuțiile de bază

„Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

[...]

c) interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării;

[...]”

Articolul 135

Atribuțiile [Curții Constituționale]

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

6. Prevederile relevante ale Codului electoral, adoptat prin Legea nr. 1381 din 21 noiembrie 1997, sunt următoarele:

Articolul 74

Hotărârile instanțelor de judecată cu privire la contestații

„[...]”

(4) Instanța de judecată nu confirmă rezultatele alegerilor locale în circumscripția respectivă în cazul constatării unor încălcări comise în timpul alegerilor sau la totalizarea rezultatelor dacă aceste încălcări au influențat rezultatele alegerilor.

[...]”

Articolul 146

Confirmarea legalității alegerilor și validarea mandatelor

„[...]”

(2) Instanțele de judecată, în termen de 10 zile de la data primirii rapoartelor consiliilor electorale de circumscripție, confirmă sau infirmă printr-o hotărâre legalitatea alegerilor din fiecare circumscripție electorală și o transmit, în termen de 24 de ore după adoptare, Comisiei Electorale Centrale și consiliilor electorale de circumscripție respective, care publică rezultatele definitive.

[...]”

Articolul 148

Alegerile nule

„Alegerile sunt declarate nule dacă în cadrul operațiilor electorale au fost comise încălcări ale prezentului cod care au influențat rezultatele votării și atribuirea mandatelor. Hotărârea cu privire la declararea alegerilor nule se adoptă de către Comisia Electorală Centrală în baza hotărârilor instanțelor de judecată respective.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor sesizării

7. Autorii sesizării menționează că legea nu stabilește expres criteriile care pot conduce la declararea nulității alegerilor. În opinia autorilor, această omisiune legislativă le-ar acorda o marjă largă de discreție instanțelor de judecată atunci când trebuie să decidă cu privire la confirmarea sau infirmarea legalității alegerilor locale. În acest context, autorii sesizării îi solicită Curții să stabilească care sunt fraudele electorale și criteriile care pot conduce la declararea nulității alegerilor.

8. De asemenea, autorii sesizării consideră că instanțele de judecată și Comisia Electorală Centrală au interpretat în mod eronat prevederile Codului electoral, fapt care a condus la declararea nulității alegerilor locale din municipiul Chișinău, care au avut loc pe 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul al II-lea), precum și la lipsa organizării alegerilor repetate. Astfel, autorii sesizării îi solicită Curții să constate încălcările normelor și principiilor constituționale presupus a fi comise de către instanțele de judecată și Comisia Electorală Centrală în scrutinul menționat.

9. Mai mult, autorii sesizării susțin că, odată cu adoptarea Hotărârii nr. 34 din 13 decembrie 2016, Curtea a formulat mai multe adrese prin care a

constatat necesitatea revizuirii legislației electorale. Totuși, aceste adrese nu au fost executate. Prin urmare, autorii îi solicită Curții să constate inacțiunea Parlamentului și a Guvernului în privința executării adreselor menționate, precum și să stabilească modul de aplicare a raționamentelor și a observațiilor din aceste acte ale Curții, la următoarele alegeri parlamentare.

B. Aprecierea Curții

10. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

11. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, interpretarea Constituției ține de competența Curții Constituționale.

12. Curtea menționează că articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale le conferă deputaților Parlamentului Republicii Moldova prerogativa sesizării Curții Constituționale.

13. Curtea constată că autorii sesizării solicită interpretarea articolelor 1 alin. (3), 2, 7, 23 alin. (2), 38, 39, 53 alin. (1), 54 și 56 din Constituția Republicii Moldova, prin prisma întrebărilor menționate la § 1 din prezenta decizie.

14. Examinând sesizarea, Curtea observă că cele trei întrebări care i-au fost adresate sunt interdependente, iar autorii acesteia solicită, de fapt, elucidarea criteriilor care pot conduce la declararea nulității alegerilor. În acest context, autorii sesizării au susținut că, în lipsa unor criterii de declarare a nulității alegerilor, expres prevăzute de lege, instanțele de judecată au o marjă largă de discreție atunci când trebuie să decidă cu privire la confirmarea sau la infirmarea legalității alegerilor locale.

15. Potrivit articolului 74 alin. (4) din Codul electoral, instanța de judecată nu confirmă rezultatele alegerilor locale în circumscripția respectivă în cazul constatării unor încălcări comise în timpul alegerilor sau la totalizarea rezultatelor, dacă aceste încălcări au influențat rezultatele alegerilor. De asemenea, articolul 148 din Codul electoral stabilește că alegerile sunt declarate nule dacă în cadrul procesului electoral au fost comise încălcări ale Codului care au influențat rezultatele votării și atribuirea mandatelor. Hotărârea cu privire la declararea alegerilor nule se adoptă de către Comisia Electorală Centrală, în baza hotărârilor instanțelor de judecată respective.

16. Astfel, Curtea observă că prevederile Codului electoral stabilesc un motiv general în baza căruia instanța de judecată poate să nu confirme alegerile și că, în consecință, Comisia Electorală Centrală poate să declare nulitatea alegerilor. Motivul îl reprezintă constatarea unor încălcări comise în timpul alegerilor sau la totalizarea rezultatelor, **dacă aceste încălcări au influențat rezultatele alegerilor.**

17. În acest sens, Curtea constată că autorii sesizării solicită, de fapt, nu interpretarea Constituției, ci interpretarea dispozițiilor legale care instituie motivul general de declarare a nulității alegerilor. Sub acest aspect, Curtea a menționat în jurisprudența sa că interpretarea *in abstracto* a unor prevederi

stabilite prin legi organice ar presupune depășirea limitelor competenței sale, stabilite de articolul 135 alin. (1) din Constituție (Decizia nr. 1 din 15 martie 2012, § 36). Într-o asemenea situație, Curtea s-ar substitui legislatorului și instanțelor de drept comun. Soluționarea acestei probleme ține de competența Parlamentului Republicii Moldova, care, potrivit articolului 66 lit. c) din Constituție, interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării, precum și de competența instanțelor de drept comun care se confruntă cu litigiile în această materie. Atunci când Constituția prevede la articolul 114 faptul că justiția se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești, ea le acordă competența interpretării legilor.

18. Constatările făcute mai sus sunt suficiente pentru a declara inadmisibil acest capăt de sesizare. Totuși, cu privire la caracterul general al prevederilor legale care stabilesc motivele de declarare a nulității alegerilor, Curtea ține să menționeze următoarele.

19. În aproape toate statele europene, motivele de declarare a nulității alegerilor sunt stabilite prin prevederi foarte generale. Există un consens în rândul acestor state în sensul acordării pentru autoritățile competente a unei marje largi de discreție pentru a constata dacă neregulile din procesul electoral sunt de natură să implice declararea nulității alegerilor. Deși modul de formulare a textelor legale poate varia de la stat la stat, criteriile principale în baza cărora se apreciază posibilitatea declarării nulității alegerilor sunt: (1) dacă au avut loc încălcări în timpul desfășurării procesului de vot sau în timpul totalizării rezultatelor alegerilor, care au făcut imposibilă stabilirea voinței alegătorilor; sau (2) dacă neregulile și încălcările au afectat rezultatele alegerilor. Această abordare este conformă cu prevederile Codului bunelor-practici în materie electorală, potrivit cărora „instanța de recurs [instanța de judecată sau autoritatea electorală] trebuie să aibă competența să anuleze scrutinul **în cazul în care neregulile au putut influența rezultatul**” (Raportul Comisiei de la Veneția cu privire la nulitatea rezultatelor alegerilor locale, CDL-AD(2009)054, pct. 10).

20. Astfel, Curtea reține că prevederile Codului electoral care stabilesc competența instanței de judecată de a constata nulitatea alegerilor locale, în cazul în care încălcările comise în timpul alegerilor sau la totalizarea rezultatelor au influențat rezultatele alegerilor, sunt în deplină conformitate cu bunele-practici europene.

21. Modul în care au fost interpretate și aplicate aceste dispoziții legale de către instanțele de judecată și de către Comisia Electorală Centrală nu reprezintă o problemă de constituționalitate, deci nu ține de competența Curții Constituționale. Prin urmare, Curtea nu poate reține capătul de sesizare referitor la constatarea pretinselor încălcări ale normelor și principiilor constituționale comise de către instanțele de judecată și de către Comisia Electorală Centrală la confirmarea legalității alegerilor locale din municipiul Chișinău, care au avut loc pe 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul al II-lea). Atribuțiile Curții Constituționale sunt stabilite în mod clar și exhaustiv în articolul 135 alin. (1) din Constituție și în articolul 4

alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională. Printre atribuțiile sale nu se numără constatarea de către aceasta a încălcării normelor și principiilor constituționale de către instanțele de judecată și de către agenții ale executivului. Îndeplinirea cerințelor autorilor sesizării ar însemna ca judecătorii Curții Constituționale să-și depășească atribuțiile, iar Curtea să devină, eventual, o a patra instanță.

22. Cu privire la solicitarea autorilor sesizării de a se constata pretinsa inacțiune a autorităților executive și legislative privind executarea adreselor Curții Constituționale adoptate odată cu Hotărârea nr. 34 din 13 decembrie 2016, precum și de a stabili modul de executare a concluziilor care rezultă din aceste acte, Curtea menționează următoarele.

23. Potrivit articolului 79 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, dacă la examinarea cauzei Curtea Constituțională constată existența unor lacune în legislație care sunt o consecință a nerealizării unor prevederi ale Constituției, ea semnalează acest fapt autorităților respective printr-o adresă, în vederea lichidării lor. De asemenea, potrivit articolului 28¹ alin. (4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, în termen de trei luni, Curtea trebuie informată despre rezultatele examinării constatărilor privind lacunele reglementărilor normative, datorate nerealizării unor prevederi constituționale, la care se face trimitere în adresă.

24. În pofida prevederilor legale exprese, există într-adevăr o tergiversare cu privire la examinarea adreselor, fapt care face posibilă menținerea lacunelor în legislație. În acest context, Curtea a menționat în jurisprudența sa că lipsa de reacție a puterii legislative și a puterii executive pune în discuție respectarea dispozițiilor Legii fundamentale și, respectiv, corectitudinea comportamentului acestor puteri față de Curte (Hotărârea nr. 33 din 10 octombrie 2013, § 38).

25. Totuși, Curtea nu poate admite pentru examinare în fond solicitarea autorilor sesizării de a stabili modul de executare a concluziilor ce rezultă din adresele Curții Constituționale adoptate odată cu Hotărârea nr. 34 din 13 decembrie 2016. De asemenea, Curtea nu poate să menționeze expres în jurisprudența sa care sunt fraudele electorale și criteriile care pot conduce la declararea nulității alegerilor. În aceste cazuri, Curtea s-ar substitui legislatorului, adăugând, în mod efectiv, noi reglementări în materie electorală.

26. Curtea reamintește că, date fiind atribuțiile autorilor sesizării, aceștia ar putea contribui la executarea adreselor Curții Constituționale, venind cu o propunere legislativă care să pună în operă observațiile judecătorilor constituționali elaborate în acestea. Mai mult, Curtea reamintește principiul general de drept potrivit căruia nimeni nu poate invoca în susținerea intereselor sale propria lui culpă. Curtea subliniază că va ține cont pe viitor, atunci când va trebui să decidă admisibilitatea unei sesizări înaintate de către deputații din Parlamentul Republicii Moldova cu privire la o eventuală omisiune legislativă, de propriile lor acțiuni legislative pentru remedierea acestei situații. Totuși, Curtea menționează că își rezervă competența de a declara neconstituțională o omisiune legislativă, sesizată fiind cu o

problemă concretă, după ce actorii parlamentari au depus eforturi pentru remediere situației, și nu ca urmare a solicitării interpretării normelor constituționale raportate la o situație generală.

27. Având în vedere cele menționate, Curtea reține că sesizarea este inadmisibilă.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE :

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea domnilor Tudor Deliu, Maria Ciobanu, Iurie Țap, Lilian Carp, Grigore Cobzac și Vadim Pistrinciuc, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, privind interpretarea articolelor 1 alin. (3), 2, 7, 23 alin. (2), 38, 39, 53 alin. (1), 54 și 56 din Constituția Republicii Moldova.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 6 septembrie 2018
DCC nr. 93
Dosarul nr. 106/B*